

УДК 338.3

Організаційні аспекти формування системи фінансово-економічної безпеки підприємства

Дрибас М.В.

студентка

Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

У статті досліджено сутність та необхідність процесу організації фінансово-економічної безпеки, принципи та завдання, характерні для організації системи фінансово-економічної безпеки підприємства. Запропоновано схему організації системи фінансово-економічної безпеки підприємства. Визначено складники системи фінансово-економічної безпеки підприємства, зокрема фінансову, інтелектуальну, кадрову, техніко-технологічну. Наведено критерії оцінки ефективності та надійності сформованої системи економічної безпеки.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека, організація економічної безпеки, завдання та принципи забезпечення економічної безпеки, критерії забезпечення безпеки підприємства.

Дрибас М.В. ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье исследованы сущность и необходимость процесса организации финансово-экономической безопасности, принципы и задачи, характерные для организации системы финансово-экономической безопасности предприятия. Предложена схема организации системы финансово-экономической безопасности предприятия. Определены составляющие системы финансово-экономической безопасности предприятия, в частности финансовая, интеллектуальная, кадровая, технико-технологическая. Приведены критерии оценки эффективности и надежности сложившейся системы экономической безопасности.

Ключевые слова: финансово-экономическая безопасность, организация экономической безопасности, задачи и принципы обеспечения экономической безопасности, критерии обеспечения безопасности предприятия.

Drybas M.V. ORGANIZATIONAL ASPECTS OF FORMATION OF SYSTEM OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF COMPANIES

This article explores the nature and necessity of the organization of economic and financial security principles and objectives specific to the organization of the system of financial and economic security of the enterprise. The scheme of the organization of system of financial and economic security of the enterprise. Determined components of the financial-economic security of the enterprise, including financial, intellectual and human resources component, the technical and technological. Given the criteria for evaluating the effectiveness and reliability of the existing system of economic security.

Keywords: financial-economic security, the organization for economic security, objectives and principles of the economic security criteria of the security of the enterprise.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На даному етапі функціонування підприємств фінансово-економічна безпека викликає все більшу зацікавленість та необхідність у процесі реалізації нових підходів до її організації. Під час ознайомлення з фінансово-економічною безпекою підприємства необхідно виходити з необхідності протистояти небезпекам і загрозам для досягнення поставлених цілей. Це неможливо без організації фінансово-економічної безпеки на підприємстві. Необхідність розробки ефективної системи організації економічної безпеки підприємства викликана ще й тим, що велика кількість підприємств знаходяться в кризовому чи близькому до нього стані, і необхідно знаходити засоби захисту від впливу зовніш-

ніх та внутрішніх загроз. Таким чином, формування системи економічної безпеки підприємства є актуальним, що зумовлює напрям відповідних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми організації економічної безпеки перебувають у центрі уваги дослідників. Наукові та практичні аспекти економічної безпеки розглядали такі вітчизняні та закордонні вчені, як: Барановський О.І., Абалкін Л.І., Козаченко Г.В., Мунтіян В.І., Голиков І.В., Бланк І.О., Губський Б.В. та ін. Серед фахівців, які працювали над вивченням організації економічної безпеки, слід назвати таких, як: Коробчинський О.Л., Шемаєва Л.Г., Якубович З.В. та ін. Незважаючи на вагомий внесок учених, усе ще не вирішеними залишаються

організаційні аспекти формування економічної безпеки підприємств, що вимагає вдосконалення комплексу заходів, спрямованих на підвищення рівня економічної безпеки підприємств.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження та аналіз процесів, характерних для організації системи економічної безпеки підприємства; виділення складників системи економічної безпеки підприємства в сучасних умовах функціонування; розробка схеми організації системи економічної безпеки на підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах розвитку економіки підприємства все більше звертають увагу на економічну безпеку, яка вимагає створення власної системи організації, що характеризується ефективністю її впровадження. Необхідність упровадження заходів щодо організації системи економічної безпеки на підприємстві зумовлена такими чинниками:

– безперервна взаємодія підприємств із зовнішнім середовищем, який є одним з основних джерел загроз, що може спричинити негативний вплив на діяльність підприємств;

– наявність слабких місць у функціонуванні підприємств і можливість розробки своєчасних заходів щодо їх усунення без значних збитків;

– організація економічної безпеки є головним етапом в оптимізації робочих процесів за взаємодії внутрішнього та зовнішнього середовища;

– організація економічної безпеки забезпечує сталий розвиток підприємств та їх конкурентоспроможність.

На думку Голікова І.В., економічна безпека – це динамічний складник економіки, що адаптується до вимог свого часу. Для забезпечення економічної безпеки теперішній етап розвитку держави вимагає врахування специфічних адресних особливостей об'єкта дослідження (наприклад, галузі) в умовах появи негативних явищ із рисами невизначеності та ризику, що спричиняє відхилення стану економічної безпеки від запланованого [1].

Козаченко Г.В. вважає, що сучасна система управління економічною безпекою повинна бути гнучкою, інтегрованою та відкритою й охоплювати принципи, прийоми і способи, методи і методики, процедури, алгоритми і моделі, за допомогою яких забезпечується

Рис. 1. Схема організації системи економічної безпеки на підприємстві

гармонізація інтересів підприємства з інтересами взаємодіючих із ним суб'єктів зовнішнього середовища [2].

Барановський О.І. розглядає фінансову безпеку як ступінь захищеності фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин; як стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, розрахункової, інвестиційної, митно-тарифної та фондової систем; як якість фінансових інструментів і послуг, що запобігає негативному впливу можливих прорахунків і прямих зловживань на фінансовий стан наявних та потенційних клієнтів, а також гарантує (у разі потреби) повернення вкладених коштів [3].

На нашу думку, під організацією системи економічної безпеки підприємства слід розуміти насамперед формування його організаційної структури (визначення складу центрів відповідальності та їхніх взаємозв'язків) та розподіл завдань, повноважень, відповідальності між окремими ланками управління. Відповідно, організаційне забезпечення фінансово-економічної безпеки – це взаємопов'язана сукупність внутрішніх функціональних служб та підрозділів підприємства, які здійснюють розробку, прийняття і реалізацію управлінських рішень, що забезпечують захист його фінансово-економічних інтересів [4].

З огляду на вищезазначене, організацію системи економічної безпеки на підприємстві можна представити так (рис. 1).

Дана схема, яка показує основні етапи в організації економічної безпеки на підприємстві, буде забезпечувати попередження кризових ситуацій і мінімізацію впливу негативних факторів на діяльність підприємства, в основі якої лежить: вид діяльності підприємства; організаційно-правова форма діяльності; рівень конкурентоспроможності; рівень економічної безпеки, який уже досягло підприємство, тощо.

До основних завдань, які лежать в основі організації системи економічної безпеки підприємств, слід віднести:

- збір, аналіз, оцінку зовнішнього та внутрішнього середовища та прогнозування розвитку подій;
- захист законних прав і інтересів підприємства;
- вивчення діяльності конкурентів, партнерів, клієнтів;
- забезпечення збереження матеріальних цінностей;
- захист комерційних таємниць тощо [4].

Організаційна структура управління фінансово-економічною безпекою підприємства повинна відповідати певним принципам. Такими принципами є:

- гнучкість (здатність швидко реагувати на чинники, які впливають на діяльність підприємства);
- оперативність (прийняття рішення повинно бути невідкладним за змін факторів впливу на підприємство);
- надійність (гарантованість достовірності передавання інформації);
- компетентність (передбачає, що питаннями забезпечення економічної безпеки займаються висококваліфіковані кадри);
- безперервність (система повинна постійно захищати інтереси підприємства в умовах невизначеності та ризику) [5].

Під час організації системи економічної безпеки підприємств слід урахувувати її гнучкість, оскільки потрібно пристосовуватися до змін зовнішнього та внутрішнього середовища, адже необхідно забезпечувати оперативне реагування та мати здатність швидко адаптуватися до цих змін.

Під час організації системи економічної безпеки підприємства має сенс створити службу економічної безпеки – штатний структурний підрозділ підприємства, який підпорядковується безпосередньо його першому керівнику (власнику) й організовує у взаємодії з іншими структурними підрозділами розроблення, реалізацію та контроль виконання заходів щодо захисту фінансово-економічних інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз [5].

Таким чином, у разі створення служби економічної безпеки будуть функціонувати всі основні складники організації економічної безпеки:

1) фінансовий – вважається основою та початком, оскільки за ринкових умов господарювання фінанси є початком будь-якої економічної системи, тому під час формування фінансового складника економічної безпеки підлягають аналізу:

- фінансова звітність і результати роботи підприємства (платоспроможність, фінансова незалежність, рентабельність);
- структура й використання капіталу та прибутку;
- конкурентний стан підприємства на ринку (частка ринку, якою володіє підприємство і може заволодіти у майбутньому).

Важливими моментами в охороні фінансового складника економічної безпеки є пла-

нування бюджету та оперативна реалізація запланованих дій у процесі здійснення фінансово-економічної діяльності;

2) інтелектуальний і кадровий – високий рівень економічної безпеки певною мірою залежить від складу кадрів, їхньої кваліфікації та професіоналізму.

З основних негативних чинників впливу на економічну безпеку підприємства можна виділити недостатню кваліфікацію працівників структурних підрозділів, їхню нездатність приносити максимальну ефективність підприємству. Це може бути зумовлене низьким рівнем управління персоналом, браком коштів на оплату праці окремих категорій персоналу підприємства чи нераціональним їх витрачанням. Таким чином, процес планування цього складника, спрямованого на охорону належного рівня економічної безпеки, має охоплювати організацію системи підбору, найму, навчання та мотивації праці робітників;

3) техніко-технологічний – як правило, включає в себе декілька етапів. Перший етап охоплює аналіз ринку технологій аналогічно виробництву продукції іншого підприємства. Другий етап забезпечує аналіз конкретних технологічних процесів і пошук внутрішніх резервів поліпшення використовуваних технологій. Третій етап характеризується розробленням технологічної стратегії розвитку підприємства. На четвертому етапі потрібно оперативно реалізувати плани технологічного розвитку підприємства. П'ятий етап є кінцевим, на якому потрібно аналізувати результати ефективності практичної реалізації

заходів щодо охорони техніко-технологічного складника економічної безпеки [6].

Критеріями, які будуть характеризувати ефективність та надійність сформованої системи економічної безпеки, є:

– сталий розвиток підприємства та високий рівень конкурентоспроможності продукції;

– використання інноваційних технологій у виробничій діяльності;

– недоторканість комерційної інформації та всіх ресурсів;

– своєчасне попередження кризових ситуацій і нейтралізація негативних чинників, що впливають на діяльність підприємства.

Висновки з цього дослідження. Отже, організація системи економічної безпеки підприємства є комплексом заходів різного спрямування на різні види діяльності підприємства, які мають на меті захистити його інтереси від негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. Формування системи економічної безпеки базується на меті, завданнях, принципах та критеріях економічної безпеки. Безпосередньо питаннями її забезпечення займається служба безпеки підприємства. Формування системи економічної безпеки підприємства – це складний та багатовимірний процес, від якого залежить стійкий розвиток підприємства та захищеність від загроз і ризиків. Цей процес також вимагає розробки і застосування певного інструментарію щодо впровадження розроблених заходів та методики оцінки рівня економічної безпеки, що зумовлює напрям подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Голиков І.В. Сутність та еволюція поняття економічна безпека / І.В. Голиков // Проблеми економіки. – 2014. – № 1. – С. 309–314.
2. Шабінський О.В. Розвиток систем управління економічною безпекою аграрних підприємств / О.В. Шабінський // Матеріали VI міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи». – Харків : ХНТУСГ, 2015. – С. 162–165.
3. Барановський О.І. Фінансова безпека : [монографія] / О.І. Барановський ; Інститут економічного прогнозування. – К. : Фенікс, 1999. – 338 с.
4. Орлик О.В. Фінансово-економічна безпека підприємства та підходи до її забезпечення / О.В. Орлик // Інформаційна та економічна безпека : матеріали Міжнародної наук.-практ. Інтернет-конференції. – Х. : ХІБС УБС НБУ, 2014.
5. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : [монографія] / Т.Г. Васильців [та ін.] ; за ред. Т.Г. Васильціва. – Львів : Ліга-Прес, 2012. – 386 с.
6. Тарасенко С.І. Сутність та складові економічної безпеки підприємства / С.І. Тарасенко // Вісник Харківського державного університету ім. Каразіна. Економічні науки. – 2007. – Вип. 50. – С. 228.